

HelseDirektoratet

BAKGRUNN

Nasjonal faglig retningslinje for helsestasjons- og skolehelsetjenesten

Helsestasjon
0 til 5 år

Skolehelsetjenesten
5 - 20 år

Felles-
del

Helsestasjon
for ungdom

Icons made by Freepik from Flaticon. Licensed by Creative Commons BY 3.0

Astrid H. Kvalnes og Kristine Hartvedt
Avdeling Barne- og ungdomshelse

Vi lever i et land med

- **god økonomi**
- god helse, og vi lever lenge
- Utdanningssamfunn
- raske endringer og høyt tempo
- **stor tilgang på og bruk av sosiale media**
- økende befolkningsvekst
 - stor andel er arbeidsinnvandring
 - **innvandring fra krigsherjede land**
- økt globalisering
- miljø- og smittevernsutfordringer
- sammenslåing av kommuner- kommunereform
- sosiale ulikheter - **barnefattigdommen øker**
- **psykisk helse og livsstilsutfordringer** - barn og ungdom opplever store krav og forventninger

HelseDirektoratet

BAKGRUNN

Nasjonal faglig retningslinje for helsestasjons- og skolehelsetjenesten

Helsestasjon
0 til 5 år

Skolehelsetjenesten
5 - 20 år

Felles-
del

Helsestasjon
for ungdom

Icons made by Freepik from Flaticon. Licensed by Creative Commons BY 3.0

Astrid H. Kvalnes og Kristine Hartvedt
Avdeling Barne- og ungdomshelse

Politisk forankring

Lovverk

Felles mål

Nasjonale fokusområder

Økt satsning på tjenesten

Frie inntekter til kommune har økt. I 2018 er:

rammetilskuddet kr. 753,5 millioner

øremerket tilskudd - 278,8 millioner

Myndighetskrav gir føringer...

Kommunene plikter å tilby helsestasjon, skolehelsetjeneste og helsestasjon for ungdom til barn og ungdom mellom 0-20 år.

(Helse- og omsorgstjenesteloven § 3-2)

Barn har rett til nødvendig helsehjelp i form av helsekontroll i den kommunen barnet bor eller midlertidig oppholder seg i, og foreldrene plikter å medvirke til at barnet deltar i helsekontroll.

(Pasient og brukerrettighetsloven, § 6-1)

Formålet er å fremme...

- Psykisk og fysisk helse, herunder seksuell helse
- Gode sosiale og miljømessige forhold
- Forebygge sykdommer og skader

Nasjonale fokusområder

- Folkehelse, miljørettet helsevern og smittevern
- Forebygging av hjerte- og karsykdommer, diabetes, kroniske lungesykdommer og kreft
- Forebygging, avverging og avdekking av vold, overgrep og omsorgssvikt
- Utjevning av sosiale ulikheter
- Økt gjennomføring i videregående skole
- Tverrfaglig samarbeid for å sikre helhetlige tilbud til barn og ungdom

HelseDirektoratet

BAKGRUNN

Nasjonal faglig retningslinje for helsestasjons- og skolehelsetjenesten

Helsestasjon
0 til 5 år

Skolehelsetjenesten
5 - 20 år

Felles-
del

Helsestasjon
for ungdom

Icons made by Freepik from Flaticon. Licensed by Creative Commons BY 3.0

Astrid H. Kvalnes og Kristine Hartvedt
Avdeling Barne- og ungdomshelse

Del 1. Felles del

Sentralt --> Styring og ledelse

I tillegg omtales:

- Brukermedvirkning, rettigheter og tjenestetilbud
- Samarbeid og samhandling
- Opplysningsplikt (meldeplikt) til barnevernet

Retningslinjen henviser til:

- Andre nasjonale faglige retningslinjer
- Strategier (eks. ungdomshelse, seksuell helse, barnefattigdom, psykisk helse)
- Nasjonalt barnevaksinasjonsprogram

Kunnskapsbasert praksis

Skal
Bør
Kan

Faglig
forsvarlighet

Kunnskapsbasert praksis

"En nasjonal faglig retningslinje er en veiviser mot målet. Den utdyper de rettslige standarder og gir liv til regelverket."

Jan Fredrik Andresen
Direktør i Helsetilsynet

- Forskning og kunnskapsøk
- Brukermedvirkning
- Erfaringskunnskap

Anbefalingenes styrke

Skal - gir lite eller ikke rom for alternativer og brukes i hovedsak begrunnes ut fra lov, forskrift og faglig forsvarlighet

Bør benyttes ved «sterke anbefalinger»

Kan benyttes ved «svake anbefalinger»

Faglig forsvarlighet

- God og tydelig ansvars- og oppgavefordeling
- Riktig og tilstrekkelig kompetanse
- Avviksrapportering - risiko og sårbarhetsanalyser
- Erfaringer fra de ansatte og brukerne brukes aktivt for å forbedre virksomheten

HelseDirektoratet

BAKGRUNN

Nasjonal faglig retningslinje for helsestasjons- og skolehelsetjenesten

Helsestasjon
0 til 5 år

Skolehelsetjenesten
5 - 20 år

Felles-
del

Helsestasjon
for ungdom

Icons made by Freepik from Flaticon. Licensed by Creative Commons BY 3.0

Astrid H. Kvalnes og Kristine Hartvedt
Avdeling Barne- og ungdomshelse

Del. 2 Helsestasjon 0-5 år

20 anbefalinger

14 standartiserte konsultasjoner
(Hjemmebesøk, helseundersøkelser, gruppekonsultasjon)

Oppfølgingsgruppe 0, 1, 2, 3 eller 4.

Samspill

Foreldrenes
helse

Vold,
overgrep og
omsorgssvikt

Barns
seksuelle
utvikling

Tann- og munn-
undersøkelser

Samarbeid

Samspill

Samspill og tilknytning mellom foreldre og barn er et gjennomgående tema i konsultasjonene

Foreldrenes psykiske helse og trivsel

Omsorgsfulle og kompetente foreldre fremmer barns psykiske helse

Aktuelt: Opplevelse av å bli foreldre, erfaringer fra egen barndom mv.

Ved behov - gi støttesamtaler og råd om hvor de kan få help

Forebygge, avverge og avdekke vold, overgrep og omsorgssvikt

Observer og tematiser samspill mellom foresatte og barn i alle konsultasjoner for å forstå og avdekke vold/omsorgssvikt

Barns naturlige seksuelle utvikling

Ved 2 - og 4 årskonsultasjon
Foresatte bør få kunnskap og
veiledning om barns naturlige
seksuelle utvikling

Ved 6 uker, 1/2 år, 1 og 2 år

Tann- og munnundersøkelser

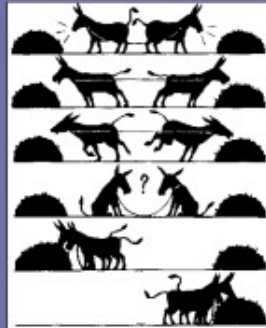
- Den offentlige tannhelsetjenesten er ansvarlig
- Munnundersøkelsen gjennomføres i tråd med egen prosedyre for tann- og munnundersøkelser ved helsestasjon

Samarbeid

Manglende helhet i tjenesten?

- Samhandling og kontinuitet gir bedre helsetjenester
- Når ledere leder an mangedobles effekt på samarbeid

Samarbeid
med
barnehage

Samarbeid
med
fastlegen

Samarbeid med barnehage

Helsestasjonen skal ha et systematisk samarbeid med barnehager i kommunen

Sterk anbefaling

Eksempel på samarbeid

- felles tema og opplæringsdager
- bistå med legemiddelhåndtering
- bidra i det miljørettede arbeidet i barnehagene

Aktuelle temaer kan være: vold og overgrep, skader og ulykker, ernæring, søvn, mobbing, mm.

Samarbeid med fastlegen

Helsestasjon bør ha rutiner for å samhandle med barnets fastlege

- skriftlige samarbeidsavtaler med ansvar og rollebeskrivelser
- barnets fastlege skal oppgis i journal

HelseDirektoratet

BAKGRUNN

Nasjonal faglig retningslinje for helsestasjons- og skolehelsetjenesten

Helsestasjon
0 til 5 år

Skolehelsetjenesten
5 - 20 år

Felles-
del

Helsestasjon
for ungdom

Icons made by Freepik from Flaticon. Licensed by Creative Commons BY 3.0

Astrid H. Kvalnes og Kristine Hartvedt
Avdeling Barne- og ungdomshelse

Psykososialt miljø

Skolehelsetjenesten bør bidra i skolens arbeid med tiltak som **fremmer et godt skolemiljø**

Forebygge **mistrivsel, mobbing og psykiske plager** blant barn og unge gjennom universelle, gruppe- og individrettede tiltak

- Normalisere
- Uteareal
- Skolemåltidet
- Medvirkning
- Undervisning
- Informasjon

-
- Normalisere
 - Uteareal
 - Skolemåltidet
 - Medvirkning
 - Undervisning
 - Informasjon

Undervisning

Skolehelsetjenesten skal bidra i undervisning i grupper eller klasser i den utstrkning skolen ønsker det

- **bistand** i undervisning om temaer i skolens læreplaner og undervisning knyttet til spesielle utfordringer ved skolen eller nærmiljøet

- Psykisk og psykisk helse
- Søvn, kosthold, aktivitet
- Pubertet, kropp og seksuell helse
- Tobakk og rus
- Vold og overgrep

- Psykisk og psykisk helse
- Søvn, kosthold, aktivitet
- Pubertet, kropp og seksuell helse
- Tobakk og rus
- Vold og overgrep

Skolestartundersøkelse

Alle barn bør få tilbud om en helsesamtale
og en somatisk undersøkelse på 1.trinn

For å:

- Opprette kontakt med barnet og foreldre på skolen
- Skape et godt utgangspunkt for samarbeid med skolen
- Fange opp barn som har flyttet

Alle ungdomskoleelever bør få tilbud om en helsesamtale på 8.trinn

- Fremme livsmestring og bidra til sunne helsevalg
- Skaffe oversikt over utfordringer hos den enkelte og elevpopulasjon
- Vurdere behov for oppfølgende samtaler
- Styrke brukermedvirkning

- Helsesamtalen bør inngå som et ledd i samarbeid med skolen om å ha oversikt
- Skolehelsetjenesten og skolen bør **samarbeide** om helsesamtalen til elevenes beste

Informasjon til skolen, foreldre og elevene

- Helsesamtalen bør inngå som et ledd i samarbeid med skolen om å ha oversikt
- Skolehelsetjenesten og skolen bør **samarbeide** om helsesamtalen til elevenes beste

Hvordan får vi det til?

Regelmessig møter med skolens ledelse og pedagogisk personale

- Felles verdigrunnlag
- Felles forståelse av begreper
- Avklaring av roller og ansvar
- Kjennskap til hverandres regelverk

Skolehelsetjenesten bør delta i

- Skolens planleggingsdager
- Skolens ressursteam, møte med rådgivere, sosiallærer
- Elevrådsmøter og

det til?

Regelmessig møter med skolens ledelse og pedagogisk personale

- Felles verdigrunnlag
- Felles forståelse av begreper
- Avklaring av roller og ansvar
- Kjennskap til hverandres regelverk

Skolehelsetjenesten bør delta i

- Skolens planleggingsdager
- Skolens ressursteam, møte med rådgivere, sosiallærer
- Elevrådsmøter og foreldremøter mm
- Fora om frafall i videregående skole

Hvorfor er det viktig?

- Både skolen og SHT skal fremme elevens helse, trivsel og læring
- Lovverk med felles mål for elevene men med ulik forpliktelse til samarbeid
- Et samarbeid som bygger på struktur, tydelig arbeidsfordeling, gode rutiner med rolleavklaring har større mulighet til å fungere enn når samarbeidet er tilfeldig og personavhengig
- Samarbeide om håndtering av helsemessige problemstillinger som står i veien for læring

Helsedirektoratet

BAKGRUNN

Nasjonal faglig retningslinje for helsestasjons- og skolehelsetjenesten

Helsestasjon
0 til 5 år

Skolehelsetjenesten
5 - 20 år

Felles-
del

Helsestasjon
for ungdom

Icons made by Freepik from Flaticon. Licensed by Creative Commons BY 3.0

Astrid H. Kvalnes og Kristine Hartvedt
Avdeling Barne- og ungdomshelse

Seksuell helse

HFU skal tilby samtaler og veiledning om:

- Spørsmål om kroppslig utvikling, følelser, forelskelse og seksualitet
- Seksuell trakassering og seksuelle overgrep
- Spørsmål knyttet til kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk og seksuell orientering

Prevensjon

Helsestasjon for ungdom skal:

- Ha lett tilgang til kondomer og glidemiddel
- Gi veiledning om bruk av prevensjon tilpasset målgruppene
- Gi resept på prevensjonsmetoder til kvinner
- Helsestasjon for ungdom bør være tilrettelagt for å administrere langstidsvirkende, reversibel prevensjon (Long-Acting Reversible Contraception - LARC).

Oppdage psykiske plager og lidelser

Helsestasjon for ungdom (HFU) bør være spesielt oppmerksomme på ungdommer med risikofaktorer for å utvikle psykiske plager og lidelser, inkludert faktorer som kan gi økt selvmordsrisiko og rusproblemer.

Ungdom som har psykiske plager bør få oppfølgende samtaler ved behov -> egen anbefaling

Tiltak for å nå gutter

- Helsestasjon for ungdom (HFU) bør ved behov sette i verk tiltak for å nå gutter i større grad, og dermed jevne ut forskjeller i bruk av tjenesten
- For å nå frem til gutter i større grad, er det viktig at guttene opplever god tilgang til skolehelsetjenesten og HFU, og at tilbudet tilpasses gutters behov.

HelseDirektoratet

BAKGRUNN

Nasjonal faglig retningslinje for helsestasjons- og skolehelsetjenesten

Helsestasjon
0 til 5 år

Skolehelsetjenesten
5 - 20 år

Felles-
del

Helsestasjon
for ungdom

Icons made by Freepik from Flaticon. Licensed by Creative Commons BY 3.0

Astrid H. Kvalnes og Kristine Hartvedt
Avdeling Barne- og ungdomshelse